

Posudek na bakalářskou práci

Gesta, znaky, činy: Komunikace skrze ne/viditelné

Vypracovala: Štěpánka Havlíková

Téma práce je velmi originální a zajímavé. Autorka se rozhodla interpretovat slavný Havlíčkův román *Neviditelný*, ale činí tak z velmi neotřelé perspektivy, kterou tematizuje v úvodní části práce. V této části přehledně a kultivovaně shrnuje některé aspekty psychologie komunikace, a to především komunikace neverbální a „parajazykové“ – tedy právě těch typů komunikace, na které se posléze soustředí ve vlastní interpretaci Havlíčka. Kromě psychologie komunikace se jejím východiskem stává i Goodwinova konverzační analýza, která se, zdá se mi, skutečně může stát velmi funkčním nástrojem pro analýzu komunikace v některých literárních dílech, Havlíčka nevyjímaje.

Hlavní teoretické východisko je ovšem jiné, a zde jako vedoucí práce nemohu než ocenit, že s tímto nápadem autorka přišla sama a řekl bych, že se jí výtečně osvědčil. Je jím slavná Barthesova analýza wrestlingu, tvořící úvodní esej jeho *Mytologií*. Autorka si velmi dobře povšimla, že v tomto případě se jedná o velmi zvláštní případ teatrální komunikace, kterou lze dobře porovnávat s konverzačními akty: „Wrestling je souhrnem podívaných, stejně jako je konverzace souhrnem replik a kontextů, ve kterých se repliky nacházejí“ (s. 12). Z tohoto hlediska je předložená bakalářská práce nejen originální interpretací Havlíčka, ale také Barthesa, neboť tímto způsobem jeho esej o wrestlingu interpretován nebývá, nebo alespoň ne tak důmyslně. Autorka v závěru své četby Barthesa nabízí srovnání mezi wrestlingovým „padouchem“ a Havlíčkovým Petrem Švajcarem, a toto srovnání se stane odrazovým můstkem pro její výklad *Neviditelného*.

O tom, že taková četba je zcela namístě, podle mě není pochyb. Navzdory tomu, že ústředním tématem Havlíčkova románu je neviditelnost (autorka cituje i slavný „Blud neviditelnosti“ Havlíčkova syna Zbyňka), není pochyb o tom, že neméně důležitým tématem románu je právě teatrálnost a viditelnost, a to především na rovině komunikace, interakce a určité sebe-prezentace jednotlivých postav obecně a Švajcara zvláště. Autorka to dokládá velmi přesvědčivě. Například: „Petr kvůli svému charakternímu pozadí, způsobu výchovy i soupeření vnímá i ostatní lidi, s nimiž interaguje, především jako soupeře. Analogie k Barthesovu wrestlingu je zde více než zřejmá“ (s. 21) – s tím bych zcela souhlasil.

Autorka dále tímto prizmatem analyzuje celou řadu havlíčkovských motivů: především samu neviditelnost (na s. 25 najdeme pěknou analýzu toho, jak na Cyrilovu neviditelnost reagují jednotliví členové domácnosti – tato neviditelnost, dalo by se říci, je ve skutečnosti *velice viditelná* v tom, jak determinuje chování různých postav), motiv oddanosti (s. 26 a násl.) a samozřejmě téma boje o moc (s. 28 a násl.). Autorčin závěr: „Každá z postav v knize *Neviditelný* využívá jisté strategie k tomu, aby dosáhla svého, případně aby v domě vůbec ‚přežila‘“ (s. 30). Opět analogie s barthesovským wrestlingem. A ještě přesvědčivější mi připadá autorčino tvrzení v samotném závěru práce: „Původní *Neviditelný*, tedy strýček Cyril, je nakonec paradoxně opravdu jedinou průhlednou postavou románu“ (s. 40).

Nebudu zabíhat do detailů. Řeknu jen tolik, že na práci oceňuji, jak již zmíněno, její značnou originalitu, a to v nejlepším slova smyslu: tato „konverzační analýza“ *Neviditelného*, založená na paradigmatu barthesovského wrestlingu, podle mě otevírá celou řadu nových perspektiv, ze kterých je Havlíčkův text možné nahlížet (konverzační strategie jednotlivých postav, jejich boj o moc, nový pohled na motiv neviditelnosti, vypíchnutí témat jako je „oddanost“ apod.). Zároveň autorce ponechává dost možností, aby svou analýzu dále tříbila a specifikovala – pokud by chtěla pokračovat tímto směrem řekněme

v práci diplomové. Alespoň ze své pozice mohu říci, že předložená bakalářská práce na mě působí velice přesvědčivě, ať už se jedná o autorčinu četbu Barthesa, anebo o samotnou četbu Havlíčka – mnohé jsem se při četbě tohoto textu sám naučil. Rovněž oceňuji autorčin jasný, průhledný, a přitom kultivovaný styl – práce se čte opravdu dobře –, a také její vzornou spolupráci se mnou jakožto vedoucím.

Předloženou bakalářskou práci z těchto důvodů navrhuji hodnotit stupněm **výborně**.

Praha, 11. 8. 2022

Josef Fulka